

Magyarságtudomány a jyvaskyläi egyetemen

Köztudott, hogy a finn és a magyar rokon nyelvek. Rokonságuk azonban egészen más jellegű, mint például az angol és német, vagy a francia és olasz, a szlovák és lengyel nyelvek összetartozása. Ezeket a nyelveket hallva, olvasva rögtön feltűnik a szavak és a nyelvtani szerkezet hasonlósága.

Sőt, bizonyos közeli nyelvek beszélői úgy-ahogy meg is értik egymást.

Sajnos, ez a finn és a magyar rokonsága kapcsán nem mondható el.

A több ezer éves különélés során a két nyelv nagymértékben eltávolodott egymástól, így semmi meglepő nincs abban, hogy a két nyelv között első hallásra nem fedezünk fel azonos vonásokat – leszámítva a hasonló hangjelvést.

A két nyelv rokonsági foka kb. olyan lehet, mint – az indoeurópai nyelvek közül választva példát – a portugál és a svéd, vagy a görög és az orosz kapcsolata. Ennek fényében inkább ún. „belső azonosságokról” beszélhetünk, amelyek jelentkezhetnek a hangtan szintjén (ezek az ún. szabályos hangmegfelelések törvényei) és a morfológia területén (például az igeragozás vagy a birtokos személyjelek közös elemei stb.).

A nyelvrokonság eszméje és a nyelvtanítás

Az indoeurópai és a finnugor – itt: finn és magyar – nyelvek „rokonságtudata” között jelentős különbség rejlik. Az indoeurópai nyelvek nagy száma, az idetartozó világnyelveknek, illetve az ezeket beszélő államalakulatoknak a történelemben, politikában betöltött szerepe a szigorúan vett nyelvi rokonságtudatnak távolról sem kedvezett az elmúlt évszázadokban. Egészen más azonban a finn és a magyar helyzete. Egyrészt két, az indoeurópai nyelvektől körülveve, elszigetelten élő nyelvről van szó (ennek fontos pszichikai vetülete annak elfogadása, megszokása, hogy a szomszéd országokban nem értenek meg minket), s az elszigeteltség erősítheti az összetartozás eszméjét. Másrészt pedig a finneknek és a magyaroknak a történelem során semmiféle konfliktusuk nem volt egymással, sőt a kapcsolatok minden politikai-társadalmi rendszerben kitűnőek voltak. E két ország mindig is sajátos hidat alkotott Kelet és Nyugat között, s e századi helyzetük is sok tekintetben hasonlít: háború után területvesztés, magára maradottság, a kis ország jellegből adódó hátrányok stb.

E hosszabb bevezető talán segít megvilágítani azt a jelenséget, hogy miért is kap kiemelt helyet Magyarországon a finn, Finnországban a magyar nyelv – a gimnáziumoktól az egyetemeken át a különböző kutatóműhelyekig. A magyar középiskolákban a nyelvtankönyvek jelentős fejezetet szentelnek a nyelvrokonságnak, a hang- és alaktani megfeleléseknek, finnugor nyelvekből vett példákkal megtűzdelve. Az egyetemek magyar szakos hallgatói a nyelvtörténeti tantárgycsoport részeként finnugor nyelvészetet tanulnak, s egy fél-éven át ismerkedhetnek valamelyik választott finnugor nyelv – az esetek nagy többségében: a finn – szerkezetével, rendszerezével. Magyarországon több egyetemen lehet mellékszakként finn nyelvet és irodalmat, illetve finnugor nyelvészetet tanulni. Sőt, jelenleg két fővárosi és egy debreceni középiskolában lehet finn nyelvet tanulni, illetve e tantárgyból érettségizni.

Finnországban a középiskolai könyvek szintén említést tesznek a nyelvrokonságról. Az egyetemi képzésben több intézményben kötelező a féléves magyar nyelv és kultúra kurzus, melynek keretében képet kapnak a magyar nyelv szerkezetéről, történetéről, megtehetik az első lépéseket

a magyar nyelv gyakorlati elsajátítása terén, illetve országismereti alapinformációkat szerezhetnek. Több egyetemen lehet fő- és mellékszakként hungarológiát tanulni. Sajnos, a finnországi középiskolákban még nem tanítják a magyar nyelvet, bár az egyik jyvaskyläi gimnáziummal már előrehaladott tárgyalások folynak ez ügyben.

Magyar-, illetve finnoktatás az egyetemeken

Az egyetemi finn-, illetve magyaroktatás több évtizedes múltra tekint vissza. Közös – és egyben legmeghatározóbb – jellemvonása mindkét országban az, hogy a rokon nyelvek tanítása a finnugor nyelvtudomány keretein belül kezdődött (illetve részben azokon belül folyik ma is).

Magyarországon manapság a nagy tudományegyetemek mindegyikén folyik finnugor (és finn) oktatás. Magyarországon az első finnugor tanszék Budapesten létesült: *Budenz József* 1872-ben kapott katedrát. Az első finn lektor – *Viljo Tervonen* – 1943-ban érkezett rövid időre, egy évre fővárosunkba. Őt *Santeri Ankeria* követte (1945–46), de aztán hosszabb szünet következett be. Az 1959-ben megújított magyar–finn kultúregyezmény lehetővé tette a lektori tevékenység felélesztését is, azóta folyamatosan dolgozik finn lektor a budapesti egyetem finnugor tanszékén.

Debrecenben 1914-től oktatnak finn nyelvet. E munkát kezdetben *Pápay József*, *Csűry Bálint*, *Bárczi Géza* professzorok végezték. 1952-ben jött létre a magyar nyelvészeti tanszéktől függetlenül működő finnugor tanszék. Az első finn lektor csak 1971-ben kezdte meg működését.

Szegeden az egyetem megalapítása óta folyik finn oktatás. Az önálló finnugor tanszék 1959-ben jött létre, s 1975-től dolgozik finn lektor a tanszéken. Pécsen hivatalosan 1988-ban alapítottak uralisztikai tanszéket, de már a 70-es években oktattak finnt a főiskolán. Néhány éve itt is működik finn lektor. Az ötödik intézmény Szombathelyen. Itt a *Pusztay János* vezette tanszéken folyik finnugor-, illetve finnoktatás. Ezeket a kutatóhelyeket kívül az újonnan alapított egyetemeken (pl. Pá-

mány Péter Katolikus Egyetem) is folyik finnugor-, illetve finnoktatás. Finn nyelvet és irodalmat mellékszakként a budapesti és a debreceni egyetemen lehet tanulni.

Összességében elmondható tehát, hogy a magyarországi felsőoktatási intézményekben folyó finn tanítás mindenütt a finnugor (illetve magyar) nyelvészeti tanszék keretein belül zajlik, ill. abból nőtt ki, s ebből adódóan nyelvészetközpon-tú.

Finnországban jelenleg három egyetemen lehet hungarológiát tanulni: Helsinkiben, Turkuban és Jyvaskyläben. (Más egyetemeken – Oulu, Tampere, Joensuu – is folyik magyartanítás, de csak bizonyos kurzusok keretei között.) Ezek közül az első kettő „hagyományos” módon vált a magyarságtudományok műhelyévé, míg a harmadik egyetemen újfajta alapokon jött létre e szak. Helsinkiben már a múlt század végén elkezdődött a magyar nyelv rendszeres tanítása. Magyar lektori státust 1925-ben létesítettek, 1928-ban létrejött a magyar intézet, de utána több mint fél évszázadig kellett várni a következő jelentős lépésre. Döntő fordulatot jelentett, hogy 1983-ban magyar vendégprofesszori állást hoztak létre, 1985-ben pedig megindult a magyar szakos képzés, akkor még mellékszakon, majd 1990-től immáron főszakon is. A magyaroktatás a fővárosi egyetemen mindig is a finnugor képzés szerves részeként működött, szerkezetileg a finnugor tanszékhez tartozik, s az oktatás is nyelvészeti középpontú. Az utóbbi évtized irodalmár vendégprofesszorainak munkássága jelzi a szak választékának bővülését.

A turkui egyetemen az 1920-as évektől kezdve beszélhetünk magyartanításról. E délnyugat-finnországi város egyetemén nem működik magyar vendégprofesszor, s nem létezik külön magyar szak sem. A magyarságtudományi képzés a finnugor szak keretein belül folyik. Az intézmény 1960-ban kapott magyar lektori státust, a lektor feladata a magyar nyelvi képzésen túl a magyar irodalom és kultúrtörténet oktatása is.

Egészen más a helyzet az ország harmadik hungarológiai műhelyében, Jyvaskyläben. E város is igen komoly „magyaros” múlttal büszkélkedhet. Már a II. világhábo-

rú előtt és után több magyar nyelvész (*Papp István, Kálmán Béla*) tanított az itt rendezett nyári egyetemi kurzusokon. Az egyetem elődtörténetében, a főiskolán 1966-ig rendszeres magyar tanfolyamokat tartottak, majd 1968-tól – immáron egyetemi keretek között – rendszeres magyaroktatás folyik. 1975-ben lektori státust hoztak létre. A lektor a finn nyelvészeti tanszék munkatársa, Jyväskyläben ugyanis nincs finnugor szakos képzés. A magyaroktatás történetében fordulópontot 1989 jelentett, ekkor jött létre az ún. hungarológia program, amely 1990-ben mellékszak, 1994-ben pedig főszak lett. A magyarság iránti érdeklődés a nyelvészeti tanszék mellett más intézetek részéről is megnyilvánult: elsősorban a *Matti Vainio* vezette zenetudományi tanszéket kell itt említenünk – itt alakult meg az 1980-as években a magyar zene kutatásának centruma, a Kodály-központ. Emellett az irodalom és az etnológia tanszéknek is számos magyar vonatkozású kapcsolata volt.

A jyväskyläi hungarológiai képzés sajátosságai

Így tehát nem minden előzmény nélküli akcióról volt szó, amikor 1989-ben hat tanszék – finn nyelvészet, történelem, művészettörténet, etnológia, zenetudomány és irodalom – közös szándékának eredményeképp létrejött a hungarológia program, melynek célja a magyarságra vonatkozó kutató- és oktatómunka fejlesztése volt. Döntő jelentőségű, hogy e szak nem a finnugor (vagy finn nyelvészeti) tanszék keretein belül alakult meg, hanem kezdetől fogva több intézet együttműködésével széles körű kultúrszak, ahol a nyelvoktatás, illetve a nyelvészeti stúdiumok mellett a többi humán tudományterület is komoly szerephez jut. Meghatározó az is, hogy nem valamiféle „felülről jövő intézkedés” eredménye ez az együttműködés, hanem az egyetem bölcsészkarának önálló kezdeményezése – bürokratikus akadályok, nehézkés döntési mechanizmusok nélkül. E programtípus sikerét bizonyítja, hogy a bölcsészkar ma már hasonló intézetek létrehozásán fáradozik, ilyen módon épülne fel például a russzisztikai intézet is.

A hungarológiai szak felépítéséből adódóan, a tanulás elején minden diáknak széleskörűen meg kell ismerkednie a magyarságtudománnyal, de már az első év végén elkezdődhet a specializáció. A harmadik év után két szűkebb specializációban folytatható a hungarológiai szak: a nyelvészeti és az irodalomtudományi vonalon. Ezek azonban nem merev, megváltoztathatatlan kategóriák, ugyanis bármelyik résztvevő tanszék is indíthat fővonalú specializációt.

A széles körű oktatási tevékenység természetesen nagy feladatot ró az oktatógárdára is. A tudomány jellegétől idegennek tűnne, ha a több szakterületet felölelő feladatot egy-két állandó státusú tanár végezné el. Ma már nincsenek polihistorok, így nem minden területen valamit mondani tudó oktatókra van szükségünk, hanem a saját szakterületükön kitűnően képzett tudósokra. Az egyes tantárgyakat egyrészt a programban résztvevő tanszékek munkatársai (akik – s ez sem mindennapos dolog! – maguk is folyamatosan továbbképezik magukat, nyelvileg és magyarságtudományi szempontból egyaránt), másrészt pedig külföldről (nem csak Magyarországról) meghívott vendégelőadók tanítják, tanáraink így megmaradhatnak a saját szakterületükénél.

Ekkora feladatot önerőből nem tudnánk megoldani, elkerülhetetlen a külső erők bevonása. E feladat természetesen kettős, mert nemcsak ide kell meghívni az adott tudományterület képviselőit, hanem nekünk is lehetőséget kell teremtenünk arra, hogy diákjaink minél nagyobb számban mehessenek külföldre (elsősorban persze Magyarországra) nyelvet és kultúrát tanulni. Mindezekből adódóan úgyszólván természetes szakunk nemzetközi jellege: intézetünkben állandóan vannak külföldi vendégtanárok, illetve – a jól működő diákcsera-programok eredményeként – magyarországi ösztöndíjasok. (Aminek ellentételezéseként hallgatóink sok esetben több szemesztert is külföldi egyetemeken végeznek. Itt jegyezzük meg, hogy a külföldi képzéssel szemben semmilyen bürokratikus akadályt nem támasztunk, a külföldi egyetemeken teljesített szemináriumok

umokat és vizsgákat – a képzési struktúránk rugalmasságából is adódóan – minden probléma nélkül elfogadjuk.) A magyarországi ösztöndíjak, tanulmányutak mellett igen fontos a más európai egyetemekkel való együttműködés is. Ezt azért is fontosnak tartjuk, mert az ő szemléletük hasonlít a miénkhez, hiszen ők is kívülről szemlélik a magyarságot. Ez az együttműködés döntően az ún. Erasmus-program keretében valósul meg. 1993 óta vagyunk e csereprogram résztvevői, s ennek eredményeként számost vendégtanárt és diákot fogadhattunk már, illetve kb. húsz diákunk tanulhatott egy-egy szemesztert a hamburgi, berlini és párizsi egyetemen. A program főkoordinátora a hamburgi egyetem hungarológiai központjának vezetője, *Holger Fischer*, s Hamburgon és Jyväskylä kivül a projektumban részt vesz a berlini Humboldt Egyetem, a Sorbonne, valamint a firenzei egyetem is.

A hungarológia oktatásának személyi és tárgyi feltételei

A hungarológiai intézet állandó létszáma kicsi, s a hat tanszék alkotta program sajátosságából adódóan az intézet vezetője és a lektor egyszerre két helyen is tevékenykedik. A program irányítója, *Tuomo Lahdelma* – aki „főállásban” a finn irodalomtudományi tanszék docense – koordinálja az intézet munkáját, illetve ő tartja a magyar irodalmi előadásokat. A lektor (a program létrejöttékor *Varga Pál*, jelenleg *Maticsák Sándor*) tartja a középhaladó, haladó és felsőfokú nyelvórákat, illetve a magyar nyelvtörténeti és finnugor nyelvészeti előadásokat, szemináriumokat, valamint az országismereti órákat. A lektor „főállása” a finn nyelvészeti tanszéken van, ahol ezek mellett magyar nyelv és kultúrtörténet előadás-sorozatot tart a finn szakos hallgatóknak. Mellettük az intézetben óraadó tanár is tevékenykedik, ami megkönnyíti az oktatás megosztását, specializálását: az óraadó tanár (jelenleg *Báthory Ágnes*) a kezdő szintű nyelvórákat, illetve a fonetikai gyakorlatokat tartja. A három állandó oktatón kívül – mint már szó volt róla – az intézet munkájában aktí-

van részt vesznek a társtanszékek munkatársai (pl. *Jorma Ahvenainen* történész, *Kalevi Pöykkö* művészettörténész, *Maija Fredriksson* zenetudományi professzorok), valamint a meghívott vendégelőadók, akik minden félévben rendszeresen tartanak előadásokat (munkájukról részletesebben a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó fejezetben szólnunk).

Az intézet munkáját nagymértékben segítik az ún. „hivatali gyakornokok”. Ők általában a felsőbb évfolyamos hallgatók közül kerülnek ki, s feladatuk sokrétű, a mindenkori igényekhez igazodik. Segítik például az intézeti titkár munkáját, megszervezik a vendégelőadók programját, előadásokon tolmácsolnak, részt vesznek a konferenciák szervezésében, a kiadványok szerkesztésében stb. A bölcsészkarral való szoros együttműködés eredményeképpen évente nyolc hónapot tölthetnek gyakornokok az intézetben.

Az intézetnek 1990-ben tíz hallgatója volt, jelenleg mintegy negyvenen vannak. Külön örvendetes, hogy a „rég gárda” tagjai közül néhányan már maguk is tanítanak: ez év tavaszán egyik volt hallgatónk már kezdő szintű nyelvórákat tartott, nemrég pedig politológus-hungarológus exdiákunk előadássorozata zajlott a politológia tanszéken a magyar politikai rendszerekről.

A tanítási körülményekkel meg lehetünk elégedve. A fenyőerdő közepén megbúvó egyetemi kampusz, az *Alvar Aalto* tervezte vörösteéglás – modern és ugyanakkor mégis hagyománytisztelő – épületek a nyugati-északi egyetemek hangulatát teremtik meg. Az igen nagy területen fekvő, tavakkal, erdőkkel szabdalts város mintegy nyolcvanezres lakosú, s Közép-Finnország egyetemi központjának számít. „Magyar gondolkodásmóddal” szinte elképzelhetetlennek tűnhet, hogy a városközpont gyalog öt percre van, az egyetem mégis távol esik a „világ zajától”. A finn nyelvészeti tanszék épületében külön szoba áll a magyaroktatás rendelkezésére. Ez a tanterem csak a magyaroktatás céljaira vehető igénybe, a tanteremhiány itt ismeretlen jelenség. Az ún. „magyar szoba” az épület alagsorában található – az egykori pincéből kialakított

– tantermek egyike, s a tégl- és terméskőfalak, boltívek a magyar borospincék hangulatát idézik – hordók nélkül... A könyvtár felszereltsége jónak mondható: a nyelvészeti szakkönyvek többé-kevésbé megtalálhatók, az 1980 előtti és a legújabb magyar irodalom úgyszintén. Sajnos, az 1980-as években a lektor az illetékes magyar szervektől igen-igen kevés szakkönyvet, illetve szépirodalmat kapott, s ez a hiány meglátszik a könyvtár szerkezetén is. A lektori szobában található könyvgyűjteményen kívül a finn irodalmi tanszéken van jelentősebb magyar szépirodalmi könyvvállomány, ill. az egyetemi könyvtárban nyitottak külön „magyar szobát” az egyre bővülő magyar anyag számára.

A hungarológiai oktatás rendszere: tantervek, specializációk

A jyvaskyläi hungarológiai oktatás 1994 őszén jelentős változáson ment keresztül: immáron főszakként is tanulható a magyar-ságtudomány. Ennek megfelelően a képzés rendszere és a követelmények is megváltoztak, s így új tanterv megalkotása vált szükségessé, amely 1994 tavaszán készült el.

Az oktatás három képzési szakaszra oszlik (approbatur, cum laude, laudatur), s már a második képzési szakaszban lehetőség nyílik az elmélyültebb kutatásokra, a hat tanszék profiljának megfelelően. A harmadik szakaszban tovább lehet szakosodni: irodalmi és nyelvészeti irányban. A hallgatóknak a finn egyetemi képzésben megkövetelt mennyiségű tanegységet kell teljesíteni az egyes képzési szakaszokban, s ezek megszerzése után léphetnek a következő fázisba.

A tanterv egyik fő sajátossága, hogy bizonyos „modulokat” (pl. a különböző szintű nyelvoktatás, országismeret, történelem, néprajzi, irodalmi alapfogalmak stb.) mindkét fő specializáció hallgatóinak egyaránt el kell végezni. A gyakorlati nyelvoktatás a képzés első szakaszában heti négy óra, a későbbiekben heti két óra beszédgyakorlatot jelent, ezekhez járulnak a fakultatív nyelvtani gyakorlatok, illetve társalgási órák. Ezek száma heti négy-hat.) A legfelsőbb szintű képzési szakaszban

ezek mellett tolmács- és fordítási gyakorlatok, illetve szakszövegolvasási órák vannak. Ezen túlmenően a nyelvészeti vonalon három egyéb oktatási egység található: leíró nyelvészet, nyelvtörténet és az ún. kutatási blokk. A leíró nyelvészet a nyelv hagyományos szintjeit – hangtan, alaktan, mondatlan – követi végig, majd a laudatur szakaszban ezekhez járulnak a specializáció egyéb területei (szövegnyelvészet, lexicológia, névtan, stilisztika és nyelvművelés, jelentés, szociolingvisztika, nyelvjárástan és szlengkutatás). A nyelvtörténeti blokk a nyelvmlékek elemzése, ill. a történeti hang- és alaktan mellett finnugor nyelvészeti stúdiumokat is magában foglal (az összehasonlító finnugrisztika mellett az érdeklődőknek módja nyílik egy-egy finnugor nyelv kezdő szintű megismerésére is). Az ún. kutatási blokk első sorban az intézet egyik nyelvészeti projektumához, a kontrasztív nyelvészeti kutatásokhoz igazodik, valamint itt kapott helyet a tudománytörténeti tanegységcsoport is. Az irodalmi specializáció hallgatói a magyar irodalom különböző korszakai, s az irodalomelmélet különböző áramlatainak megismerése után szakosodhatnak egy-egy korra vagy alkotóra. A laudatur szakaszban kap helyet a kutatástörténet és a fordítási gyakorlat.

Az oktatás a második képzési szakaszban javarészt, a harmadikban pedig már teljes egészében magyarul folyik. Ez a vendégelődök kiválasztásában meghatározó: nem a finn nyelvtudás, hanem a szakmai hozzáértés a döntő.

Nemzetközi kapcsolatok: vendégtanárok, diákcserék

Az intézet tevékenységének jellegéből adódóan számos nemzetközi kapcsolatot tart fenn. 1990–94 között neves vendégek tartottak hosszabb-rövidebb kurzusokat, 1994-től pedig (egyelőre ideiglenes jelleggel, 1996-tól minisztériumközi cserével) vendégprofesszor működik az intézetben. Az elmúlt két évben – a teljesség igénye nélkül – meghívott vendégelődőként kurzust tartott az intézetben: Pusztay János (Szombathely, nyelvészet), Bakró-Nagy

Marianne (Budapest, nyelvészet), *Keresztes László* (Oslo/Debrecen, nyelvészet), *Hoffmann István* (Debrecen, nyelvészet), *Korompay Klára* (Párizs/Budapest) nyelvészet, *Imre László* (Helsinki/Debrecen, irodalom), *Labádi Gizella* (Turku, irodalom), *Holger Fischer* (Hamburg, történelem), *Szakály Sándor* (Bécs/Budapest, történelem), *Voigt Vilmos* (Budapest, néprajz), *Küllös Imola* (Budapest, néprajz), illetve előadást tartott *Gulya János* (Göttingen, nyelvészet), *Benedek Gergely Piroska* (Miskolc, nyelvészet), *Kabdebó Lóránt* (Miskolc, irodalom), *Hannu Launonen* (Helsinki, irodalom), *Szopori Nagy Lajos* (Helsinki, irodalom), *Radnóti Zsuzsanna* (Budapest, irodalom), *Litván György* (Budapest, történelem), valamint látogatást tett *Honti László* (Groningen), *Jean Perrot* (Párizs), *Paul Kárpáti* (Berlin), *Csúcs Sándor* (Helsinki).

1994 tavaszán a debreceni finnugor tanszék vezetője, *Keresztes László* négy hónapig oktatott a hungarológiai intézetben (leíró magyar nyelvészeti és kontrasztív nyelvészeti előadásokat tartott), majd ősszel őt követte a debreceni magyar nyelvészeti tanszék vezetője, *Hoffmann István* (magyar névtani és magyar hangtörténeti előadásokat tartott). 1995 tavaszán az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatóhelyettese, *Bakró-Nagy Marianne* volt az intézet vendégtanára (jelentéstani és hangtörténeti előadásokkal).

A jyvaskyläi egyetemnek igen erős kapcsolatai vannak a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemmel. Ez a kapcsolat négy-öt évtizedre tekint vissza (Papp István, Kálmán Béla professzorok neve fémjelzi a „hőskort”), a jyvaskyläi egyetem magyar lektorai eddig kivétel nélkül a debreceni egyetem oktatói voltak, s a vendégtanárok egy része szintén debreceni. A kapcsolattartás nem egyoldalú: a csereegyezmény keretében 1994-ben Tuomo Lahdelma négy hónapig a debreceni egyetem finnugor tanszékének vendégtanára volt, illetve ugyanabban az évben Kalevi Pöykkö professzor tartott művészettörténeti előadássorozatot a KLTE-n. Örvendetes tény, hogy a tanárok együttműködése

mellett a diákcseré is egyre intenzívebbé válik: a jyvaskyläi hungarológus hallgatók közül évente öten vesznek részt a Debreceni Nyári Egyetem nyári tanfolyamán, 1994–95-ben két-két diák vendégeskedett a januári intenzív kurzuson, s ugyancsak ketten a májusi szuperintenzív tanfolyamon. 1994 őszén új ösztöndíjas csereegyezményt kötött a két egyetem: szemeszterenként két-két hallgató cseréjére nyílt lehetőség, elsősorban a szakdolgozat elkészítése céljából. Ez a kapcsolat kezdetől fogva olyan sikeresnek bizonyult, hogy 1995 őszétől három-három diák cseréjére kerül sor félévenként. A debreceni kapcsolatok mellett igen jónak mondható a szombathelyi főiskolával kialakított együttműködés is, melynek keretében eddig két ízben kapott jyvaskyläi ösztöndíjat szombathelyi hallgató. Emellett emlékeztetnünk kell arra is, hogy a jyvaskyläi intézet – Erasmus-tagságából adódóan – évente több diákot tud küldeni Németországba és Franciaországba, illetve fogad onnan érkező hallgatókat.

Tudományos tevékenység: konferenciák, projektumok, kiadványok

A jyvaskyläi egyetem hungarológiai intézete – kihasználva a külföldi vendégtanárok aktivitását – az elmúlt években több konferenciát szervezett. 1995 legjelentősebb eseménye a finnugor tudósvilág öt-évenként megrendezésre kerülő találkozójához, a VIII. Nemzetközi Finnugor Kongresszushoz kapcsolódott, melynek Jyvaskylä városa adott otthont augusztus 10–15. között. A kongresszus mintegy ezer vendége négy fő tudományterületen – nyelvészet, irodalom, néprajz, történelemrégészet – adott számot tudásáról. A több mint négyezer szekcióelőadás mellett tízennégy szimpózium megrendezésére is sor került, ezek egyike volt az egyetem hungarológiai intézete által szervezett *Hungarológia Magyarországon kívül* címet viselő rendezvény. A szimpózium felkért előadói bemutatták az európai és Európán kívüli hungarológiai kutatóhelyek működését, számot adtak az elmúlt évtized

eredményeiről, szóltak a tanítás és kutatás módszereiről, illetve azok nehézségeiről. A szimpózium anyaga a kongresszus előtt az intézet kiadványsorozatában megjelent (*Hungarologische Beiträge 4. Hungarologia Magyarországon kívül*. Szerk.: Tuomo Lahdelma, Maticsák Sándor. Jyväskylä, 1995), így az érdeklődők száraz előadások helyett vitaindító expozék, s valós véleménynyilvánítások tanúi lehetnek.

Az utóbbi néhány évben – elsősorban a politikai változások utáni kedvező légkörben – Magyarország és a magyarságtudomány – s ezekkel együtt a magyar nyelv – iránti érdeklődés rohamosan növekszik. A *Hungarologia Magyarországon kívül* szimpózium feladata tehát kettős volt: egyrészt számot adott a külföldi magyarságkutató műhelyek működéséről, másrészt pedig a megváltozott körülmények között megpróbált útbaigazításokat adni. A szimpózium kötetében tíz ország kutatói jelentették meg írásait: Csehország, Észtország, Finnország, Hollandia, Japán, Magyarország, Németország, Olaszország, Svédország és Törökország magyar vendégtanárai vagy a fogadó ország hungarológus oktatói-kutatói fejtették ki nézeteiket, de a szimpóziumon Ausztria, Belgium, Franciaország és Lengyelország képviselői is szót kaptak.

1994-ben indult meg a jyväskyläi egyetem hungarológiai intézetének magyar–finn–észt kontrasztív nyelvészeti kutatási programja. A projektum vezetője Keresztes László (korábban a debreceni egyetem finnugor tanszékének vezetője, jelenleg az oslói egyetem finnugor professzora). A kutatás öt fő téma köré szerveződik: fonotaxis, lexikológia, frazeológia, esetragok használata és ágens nélküli kifejezések. Az egyes témákat egyetemi oktatók irányítják, az egyes kutatócsoportokban hallgatók is részt vesznek, s a lehetőségek szerint magyar–finn és magyar–észt kutatópárok működnek. E program első állomása az 1994 áprilisában tartott konferencia volt, melynek anyaga a *Hungarologische Beiträge 3.* kötetében jelent meg (*Hungarologische Beiträge 3. Finnisch-ugrische kontrastive Untersu-*

chungen. Hrg. László Keresztes, Juha Leskinen, Sándor Maticsák. Jyväskylä, 1995). A kötetben tizenöt cikk kapott helyet, magyar, finn, észt és bolgár szerzőktől. 1995 tavaszán rendeztük meg a program következő találkozóját, a II. kontrasztív nyelvészeti konferenciát. Öröndetes, hogy a témakörök – illetve az előadások – száma emelkedő tendenciát mutat. E konferencia anyaga a tervek szerint 1995 végén kerül nyomdába. A kontrasztív nyelvészeti projektum végső célja kontrasztív nyelvtan, valamint a kutatás eredményeit felhasználó nyelvkönyvek elkészítése.

1994 tavaszán még egy nyelvészeti konferenciát szerveztünk a magyar nyelv tanulásának nehézségeiről. A konferencián finn, észt, német és olasz kutatók fejtették ki, miért is olyan nehéz a magyar nyelv elsajátítása, milyen problémák merülnek fel a hangtan, az alaktan és a mondattan szintjén, valamint milyen kultúrabefogadási problémákkal kell megbirkózniuk a magyar nyelvet megtanulni vágyóknak. A konferencia másik fő iránya a nyelvtanulás általános nyelvészeti aspektusaival foglalkozott. E konferencia anyaga az intézet kiadványsorozatának második számaként jelent meg (*Hungarologische Beiträge 2. Probleme des Spracherwerbs*. Hrg. László Keresztes, Tuomo Lahdelma, Sándor Maticsák, Christoph Parry. Jyväskylä, 1994), s tizenegy szerző előadásait tartalmazza.

1994 őszén került sor a *Magyarország és Finnország a II. világháború idején* elnevezésű konferenciára, melyen magyar, finn és német történészek vettek részt, többek között Gunst Péter, Szakály Sándor, Jorma Ahvenainen, Holger Fischer. A konferencia anyaga várhatóan ebben az évben megjelenik.

1995 novemberében – a tudományos konferenciák után újabb területet bemutatva – magyar filmfesztivált szervezünk. A fesztivál három napja alatt húsz magyar filmet mutatnak be, többek között Szabó István, Tarr Béla, Erdőss Pál, Szomjas György alkotásait. A fesztivál meghívott vendége Enyedi Ildikó rendező.

Jelenleg az intézetben két nyelvészeti projektum működik: az egyik a már emlí-

tett kontrasztív nyelvészeti irány, a másik pedig – s ez az intézet legfontosabb nemzetközi programja – a nyelvészeti aspektusait vizsgáló kutatás. E programban tíz ország egyetemei vesznek részt, koordinátora a budapesti Nyelv- tudományi Intézet munkatársa, Bakró-Nagy Marianne, illetve a jyvaskylä egyetem angol tanszékének vezetője, Kari Sajavaara. Már elkészült a több nyelvre lefordított kérdőív, melynek segítségével képet szeretnénk kapni a magyar nyelv el- sajátításának nehézségeiről, nem hagyományos nyelvészeti, hanem elsősorban szociokulturális aspektusból. A kérdőívek feldolgozásába számítógépes nyelvészt is be szándékozunk vonni.

Kiadványainkról már az eddigiek során is részben szóltunk. Az intézet 1991-ben jelentette meg első kiadványát, *Kulttuurin Unkari* (A kultúra Magyarországa; Szerk.: Jaana Janhila. Jyväskylä, 1991) címmel. A kötetben tíz szerző Magyarországgal foglalkozó munkái kaptak helyet, a zene- tudomány, az irodalom, társadalom, film, színház és matematika tárgyköréből. 1993-ban indítottuk el kiadványsorozatunkat, amely a *Hungarologische Beiträge* nevet viseli. A sorozatban eddig négy kötet látott napvilágot. Az első kötet húsz magyar, illetve külföldi kutató magyarságtudományi előadásait tartalmazza (*Hungarologische Beiträge I.* Hrg. Tuomo Lahdelma, Sándor Maticsák, Vesa Niinikangas, Christoph Parry. Jyväskylä, 1993), az irodalom, nyelvészet, történelem, illetve a hungarológia területéről. A sorozat második kötete

a korábban említett nyelvészeti konferencia, a harmadik a kontrasztív nyelvészeti konferencia, a negyedik pedig a hungarológiai szimpózium előadásait foglalja magában.

1994-ben jelent meg a Debreceni Nyári Egyetemen együttműködve *Magyar hangképzési gyakorlatok finneknek – Unkarin ääntämysharjoituksia suomalaisille* címmel Báthory Ágnes és Varga Pál közös munkája. A háromszáz perces hanganyag (szövegkönyvvel) a magyar hangképzés nehézségein szeretné átsegíteni a tanulókat.

Rövidtávú terveink között három további kötet megjelentetése szerepel. Sorozatunk ötödik kötete, a Jyväskylában előadásokat tartó kollégák cikkeinek az első számhoz hasonló felépítésű gyűjteménye lesz. A hatodik kötet a tavaszi kontrasztív konferencia anyagát tartalmazza, a hetedik pedig a tavaly őszi történelemszimpózium előadásait adja közre. Ezek mellett szeretnénk egyéb, a gyakorlati nyelvtanulást megkönnyítő munkafüzeteket is kiadni.

Tuomo Lahdelma–Maticsák Sándor

Irodalom

- Lahdelma, Tuomo: *Hungarológia Finnországban*. *Hungarologische Beiträge* 4. Jyväskylä, 1995, 47–54. p.
- Hajdú Péter: *Suomen kielen tutkimus ja opetus Unkarissa*. Specimina Fennica I. Szombathely, 1989, 89–100. p.
- Jakab László – Keresztes László: *Finnugor nyelvészet a debreceni egyetemen*. A KLTE Magyar Nyelv- tudományi Intézetének kiadványai. Debrecen, 1979, 51. p.